

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อรองรับความต้องการในการพัฒนาประเทศและการแข่งขันในเวทีโลกตลอดมา ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม การแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ รวมทั้งการจัดตั้งสถาบันการศึกษาเฉพาะทางที่มุ่งผลิตกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยเฉพาะ ซึ่งรัฐบาลได้ทุ่มเทเงินงบประมาณเพื่อการดังกล่าวเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากการพัฒนากำลังคนต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานพอสมควร ประกอบกับการดำเนินงานยังคงมีปัญหาอุปสรรคมากมายทั้งขาดแคลนผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือเครื่องใช้ โดยเฉพาะงบประมาณ ทำให้การดำเนินงานที่ผ่านมาไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจมากนัก ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของอาศรมเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) ที่จัดอันดับความเจริญของประเทศที่กำลังพัฒนาจำนวน 41 ประเทศ พบว่าประเทศไทยถูกจัดไว้ในอันดับที่ 23 และเมื่อพิจารณาเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 31 หากแยกเป็นรายละเอียดเฉพาะด้าน พบว่าประเทศไทยจัดงบประมาณเพื่อการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอยู่ในอันดับที่ 41 มีจำนวนบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอยู่ในอันดับที่ 30 มีการสร้างสรรค์ทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ในอันดับที่ 36 และมีความสามารถจัดการด้านเทคโนโลยีอยู่ในอันดับที่ 24 (เจริญ ภัททีวานิช 2539 : 1-2 ; อ้างอิงมาจาก กรมสามัญศึกษา, 2538 : 10) คณะกรรมการพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติได้ทำการวิจัยพบว่าสถานการณ์ความขาดแคลนบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทวีมากขึ้นเป็นรูปธรรมในภาวะปัจจุบัน ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างเร่งรีบที่จะดำเนินการในส่วนความรับผิดชอบของตนเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงมีพระปณิธานแน่วแน่ที่จะนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาประเทศ ทรงนำความรู้ไปใช้ในโครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงสถาปนาสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ในปี 2530 เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษาห้ารอบในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมี

พระประสงค์จะให้สถาบันวิจัยพวกรณเป็นศูนย์รวมแห่งความร่วมมือร่วมใจของนักวิทยาศาสตร์

มีบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้นักวิทยาศาสตร์มีศักยภาพสูง สามารถผลิตผลงานอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติได้เต็มที่ ตลอดจนเป็นแหล่งรวมกำลังสติปัญญาของ นักวิชาการระดับสูง และทรัพยากรณด้านต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาเร่งด่วนของประเทศ เช่น ปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และปัญหาด้านการเกษตร เป็นต้น

กรมสามัญศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และพระปณิธานของพระองค์ท่าน จึงดำเนินโครงการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในโรงเรียน รวมทั้งได้จัดตั้งและปรับปรุงโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์เป็นพิเศษสำหรับส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อาทิโรงเรียนที่จัดเป็นศูนย์ส่งเสริมความสามารถด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำเขตการศึกษา โรงเรียนมหิตลวิทยานุสรณ์ และโรงเรียนจุฬารณราชวิทยาลัย เป็นต้น เพื่อเตรียมนักเรียนสำหรับการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับสูงต่อไป สำหรับโรงเรียนจุฬารณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งขึ้นเนื่องใน วโรกาสที่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบ ในวันที่ 4 กรกฎาคม 2536 ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่องานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ถือเป็นเกียรติสูงยิ่งแก่กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการสืบไป โดยมุ่งเน้นให้เป็นสถานศึกษาที่จะฝึกฝนให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อไป โรงเรียนจุฬารณราชวิทยาลัยได้รับการจัดตั้งขึ้นในทุกเขตการศึกษาๆ ละ 1 โรงเรียน รวม 12 โรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ได้พัฒนาไปอย่างกว้างขวางรวดเร็วทันต่อความต้องการและความจำเป็นของประเทศ และเพื่อให้เป็นแบบอย่างในด้านการอบรมนักเรียนให้เป็นกุลบุตรและกุลสตรีที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม สามารถพึ่งตนเองได้ และมีประโยชน์ต่อสังคม

ในด้านการบริหารงานนั้น เนื่องจากโรงเรียนจุฬารณราชวิทยาลัยจัดตั้งขึ้นตามโครงการพิเศษให้เป็นโรงเรียนวิทยาศาสตร์ ให้รับนักเรียนประจำร้อยละ 80 และไป-กลับร้อยละ 20 ในระยะแรกเริ่มโครงการกรมสามัญศึกษาพิจารณาคัดเลือกผู้บริหารและครูอาจารย์เป็นพิเศษ โดยมุ่งเน้นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับโรงเรียนวิทยาศาสตร์ เช่น ผู้บริหารต้องสำเร็จการศึกษาวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทสาขาวิทยาศาสตร์ และโรงเรียนสามารถคัดเลือกอาจารย์ก่อนการรับย้ายโอนมาเป็นอาจารย์ในโรงเรียน การรับนักเรียนโรงเรียนสามารถคัดเลือกนักเรียน

เข้าเรียนด้วยวิธีการสอบคัดเลือกทั้งหมด โดยกำหนดคุณสมบัติผู้สมัครเข้าเรียนต้องมีคะแนนเฉลี่ยทุกวิชาไม่ต่ำกว่า 3.0 และได้จัดสรรโควต้าพิเศษให้จังหวัดต่าง ๆ ในแต่ละเขตการศึกษาที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียนส่งรายชื่อนักเรียนในท้องถิ่นที่มีผลการเรียนตามเกณฑ์ที่กรมสามัญศึกษากำหนดเข้าเรียน กระทรวงศึกษาธิการสนับสนุนเรื่องอาหาร เสื้อผ้า หนังสือ แก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ตามระเบียบของกระทรวงการคลัง กรมสามัญศึกษากำหนดแผนการจัดชั้นเรียนเต็มรูปโรงเรียนละ 30 ห้องเรียน ๆ ละ 36 คน และได้กำหนดเกณฑ์อัตรากำลังข้าราชการครูตามเกณฑ์ของคณะกรรมการข้าราชการครู ซึ่งกำหนดให้สถานศึกษาที่มีนักเรียนอยู่ประจำทั้งหมดหรืออยู่ประจำบางส่วน ให้เป็นอัตราส่วนของครูต่อนักเรียน 1 : 12.5 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ 1 : 12 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เงินงบประมาณในการก่อสร้างโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย รัฐบาลได้อนุมัติงบประมาณแผ่นดินแบบต่อเนื่อง 5 ปี เป็นค่าก่อสร้างอาคารเรียนและอาคารประกอบ ค่าปรับปรุงบริเวณ และค่าครุภัณฑ์ เป็นเงินทั้งสิ้นโรงเรียนละ 200,168,700.00 ล้านบาท (สองร้อยล้านหนึ่งแสนหกหมื่นแปดพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน) ซึ่งทำให้ผู้ปกครองนักเรียนคาดหวังในโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความพร้อมทุกด้าน ทั้งอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์การศึกษา บุคลากร และการบริหารจัดการที่ดี

ปัจจุบันโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัยได้รับการจัดตั้งและเปิดทำการเรียนการสอนครบทุกเขตการศึกษาทั่วประเทศ โดยทุกโรงเรียนรับนักเรียนแบบสหศึกษา นับเป็นโครงการแรกที่กรมสามัญศึกษาจัดตั้งเพื่อรับทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิงอยู่ประจำหอพักของโรงเรียนพร้อมกันทั้งสองเพศ โดยจัดให้นักเรียนอยู่ประจำหอพักในโรงเรียนทั้งหมด ยกเว้นที่จังหวัดตรังและจังหวัดบุรีรัมย์ที่รับนักเรียนทั้ง 2 ประเภท คือทั้งประเภทอยู่ประจำหอพักและประเภทไป-กลับ การที่โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัยจัดการเรียนการสอนแบบโรงเรียนประจำ ทำให้ข้าราชการครูจึงต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นทั้งครูปฏิบัติการสอนและปฏิบัติหน้าที่ครูเวร ผลัดเปลี่ยนกันดูแลนักเรียนประจำหอพักด้วยในขณะเดียวกัน ทำให้ข้าราชการครูของแต่ละโรงเรียนต้องทำงานหนักขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องเพิ่มจำนวนข้าราชการครูให้เพียงพอตามเกณฑ์ของโรงเรียนประจำที่คณะกรรมการข้าราชการครูกำหนด แต่สภาพความเป็นจริงอัตรากำลังครูในโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย ยังคงเป็นสัดส่วนเดียวกับโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไปที่จัดการเรียนการสอนแบบประเภทไป-กลับ กรมสามัญศึกษาไม่สามารถจัดสรรอัตรากำลังให้ได้อย่างพอเพียงได้เนื่องจากเหตุผลหลายประการ ทำให้เกิดการขาดแคลนบุคลากรอย่างมากและส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาหลายด้าน เช่น ขาดครูผู้สอนในบางรายวิชา ครูแต่ละคนต้องรับผิดชอบงานหลายหน้าที่ ทั้งธุรการ วิชาการ งานปกครอง และเนื่องจากการบริหารจัดการศึกษาเป็นแบบระบบ

นักเรียนประจำ โรงเรียนจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรอย่างหลากหลาย ครูต้องเข้าร่วมกิจกรรม

นักเรียนในวันหยุด เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมประเพณีและกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ มาก ทำให้ครูอาจารย์มีเวลาที่เป็นส่วนตัวน้อยลง ประกอบกับการจัดสรรอัตราค่าจ้างโดยการย้ายครูให้มาประจำมักได้ครูเพิ่มไม่ตรงตามวิชาที่ขาดแคลน และไม่ปฏิบัติตามความต้องการของโรงเรียน ทำให้อัตราค่าจ้างครูไม่สมดุลกับจำนวนของนักเรียน ครูทุกคนปฏิบัติงานหนัก และต้องอุทิศเวลาเพื่อโรงเรียนมาก แต่โรงเรียนไม่สามารถให้ผลตอบแทนได้อย่างเต็มที่ ทั้งในด้านความดีความชอบการขึ้นเงินเดือน ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และสวัสดิการต่างๆ และเงินตอบแทนการดูแลนักเรียนได้ถูกลดลงจากที่เคยได้รับตามมาตรการการประหยัดภาครัฐ กล่าวคือ วันหยุดราชการเดิมได้รับวันละ 200 บาท ลดลงเหลือวันละ 100 บาท และวันทำการหลังเวลาราชการปกติเดิมได้รับวันละ 100 บาท ลดลงเหลือวันละ 60 บาท งบประมาณตามโครงการไม่ปฏิบัติตามแผนเนื่องจากประเทศประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ การลดค่าเงินบาทของรัฐบาลในปีงบประมาณ 2539 งบประมาณที่คาดว่าจะได้รับการจัดสรรบางรายการถูกระงับ เช่น งบประมาณปรับปรุงบริเวณโรงเรียน เป็นผลให้แผนพัฒนาของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนต้องสะดุด สถานที่พักผ่อนและที่ออกกำลังกายนักเรียนไม่เพียงพอ ครูภัณฑ์ด้านวิทยาศาสตร์ที่ได้รับจัดสรร มีคุณภาพต่ำไม่ตรงตามความต้องการของโรงเรียน และเนื่องจากเป็นโรงเรียนที่จัดตั้งใหม่ ที่ตั้งโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในทำเลที่ห่างไกลออกไปจากชุมชนที่เจริญ ทำให้ขาดระบบสาธารณูปโภคที่ดี การคมนาคมไม่สะดวก และสภาพพื้นที่บางแห่งเป็นที่ลุ่มน้ำขัง ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและยุ่งยากในการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม

ปัญหาดังกล่าวล้วนส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียน โดยเฉพาะขวัญกำลังใจและความพึงพอใจของบุคลากรของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนตระหนักในความสำคัญของบุคลากรด้วยความเชื่อที่ว่า “คนเป็น หัวใจของความสำเร็จทั้งปวง” จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหาวิธีการโน้มน้าวจิตใจของผู้ได้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานให้เกิดกำลังใจและพลังสามัคคีในการทำงาน เพื่อให้ได้ทั้งงานและน้ำใจ การบริหารงานบุคคลจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและยุ่งยากที่สุด เพราะตามหลักการทั่วไปในการบริหารงานนั้นแม้ว่าจะมีงบประมาณให้อย่างเพียงพอ มีการจัดองค์การและการบริหารงานที่ดี มีอุปกรณ์และวัสดุต่างๆ อย่างพร้อมมูลเพียงใดก็ตาม ถ้าผู้ปฏิบัติไม่มีคุณภาพดีความสามารถ ก็จะมีผลให้การดำเนินงานขององค์การล้มเหลวโดยสิ้นเชิง ในทางตรงกันข้ามถ้าคนในองค์การมีคุณภาพมีความสามารถแม้ว่าปัจจัยอื่น ๆ จะไม่เพียงพอ คนก็ยังสามารถผลักดันให้การดำเนินงานขององค์การดำเนินไปด้วยดีได้ (อิรพล วัฒนประดิษฐ์ 2525 : 69) การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (science) ที่ต้องอาศัยหลักวิชาและต้องนำหลักวิชานั้นมาดำเนินการปฏิบัติ

อย่างเป็นศิลป์ (art) ผสมผสานกันให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมาย โดยเฉพาะการใช้คนให้ปฏิบัติงาน
 อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลนั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ หากแต่จะต้องทำให้ผู้ปฏิบัติงาน
 บังเกิดความพึงพอใจและมีความสุขกับผลสำเร็จของงานที่ปฏิบัติด้วย เหตุนี้เองผู้บริหารจึง
 ต้องพยายามศึกษา และใช้ความรู้ความสามารถและศิลปะต่างๆ ด้าน เพื่อให้ผู้ได้บังคับ
 บัญชาทำงานให้ได้ทั้งงานและน้ำใจโดยพร้อมกัน การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการ
 ทำงานจะทำให้คนแต่ละคนมีความรู้สึกว่าคุณค่า เป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการ
 ทำงาน รวมถึงความพึงพอใจในงานที่ได้ทำด้วย ปัจจัยที่ทำให้บุคคลปฏิบัติงานได้อย่างมีประ
 สิทธิภาพนั้น ได้แก่การที่บุคคลได้ทำงานที่ตนเองพึงพอใจ บุคคลจะรู้สึกพึงพอใจในงานที่ทำ
 ก็ต่อเมื่องานที่ทำนั้นได้ให้ผลประโยชน์ตอบแทนทั้งทางด้านวัตถุทางด้านจิตใจ และสามารถ
 สนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานของเขา (Yoder and others 1958 : 6) ปัญหาการบริหาร
 งานโรงเรียนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเกิดจากความไม่พร้อมหลายๆ ด้าน หากสามารถทำ
 ให้บุคลากรมีความร่วมมือร่วมใจมีขวัญกำลังใจและเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เพื่อจะ
 สามารถเปลี่ยนปัญหาให้เป็นโอกาสผู้บริหารจึงมีหน้าที่สร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้แก่ผู้
 ร่วมงาน ถ้าครุมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานสูงก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน
 เป็นคนรักงาน และศรัทธาในอาชีพของตน มีความขยันกระตือรือร้นในการทำงาน ไม่ทิ้ง
 งาน และหน้าที่การสอน งานได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูง สอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัย
 (two - factor theory) ของ เฮร์ซเบอร์ก (Herzberg, Mausner and Snyderman 1959 :
 113 – 115) ซึ่งได้ศึกษาพบว่าคนเราต้องการความสุขจากการทำงานและผลที่ตามมาคือความ
 พึงพอใจในการปฏิบัติงาน องค์ประกอบสำคัญที่สามารถทำให้เกิดความสุขจากการปฏิบัติงานมี
 อยู่สองปัจจัย คือ ปัจจัยกระตุ้น (motivation factors) มีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่
 ความสำเร็จของงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าใน
 หน้าที่การงาน และปัจจัยค้ำจุน (hygiene factors) มีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ เงิน
 เดือน นโยบายและการบริหาร สัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา สภาพแวดล้อม
 ในการทำงาน และการปกครองบังคับบัญชา จากแนวคิดของทฤษฎีนี้สรุปได้ว่าความพึงพอใจ
 ในการปฏิบัติงานจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูถือว่าสำคัญและมีความ
 จำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีลักษณะ
 พิเศษต่างจากโรงเรียนปกติทั่วไป และโดยที่ยังไม่เคยมีการศึกษาเรื่องนี้มาก่อนจึงทำให้ผู้วิจัย
 สนใจศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในโรงเรียนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภายใต้องค์ประกอบตามทฤษฎีสองปัจจัยของ เฮอรัซเบอร์ก อย่างจริงจัง โดยมุ่งหวังที่จะนำผลการศึกษามาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการบริหารโรงเรียนด้านบุคลากร ซึ่งจะประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ที่มีสถานภาพต่างกัันดังต่อไปนี้
  - 2.1 ระหว่างข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานใน โรงเรียนที่บริหารจัดการแบบประจำประเภทเดียว กับโรงเรียนที่บริหารจัดการแบบสองระบบ
  - 2.2 ระหว่างข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งสายบริหาร กับสายครูปฏิบัติการ
  - 2.3 ระหว่างข้าราชการครูเพศชายกับเพศหญิง
  - 2.4 ระหว่างข้าราชการครูที่มีอายุต่ำกว่าสามสิบเอ็ดปี อายุสามสิบเอ็ดปีถึงสี่สิบปี และอายุสี่สิบเอ็ดปีขึ้นไป
  - 2.5 ระหว่างข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่าห้าปี กับประสบการณ์ห้าปีขึ้นไป
  - 2.6 ระหว่างข้าราชการครูที่มีวุฒิปริญญาตรีกับวุฒิสสูงกว่าปริญญาตรี
  - 2.7 ระหว่างข้าราชการที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดที่ตั้งโรงเรียน กับภูมิลำเนาออกจังหวัดที่ตั้งโรงเรียน

สมมุติฐานการวิจัย

1. ข้าราชการครูในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่บริหารจัดการแบบประจำประเภทเดียวกับโรงเรียนที่บริหารจัดการแบบสองระบบ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
2. ข้าราชการครูในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งสายบริหาร กับสายครูปฏิบัติการ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
3. ข้าราชการครูในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ที่เป็นเพศชายกับเพศหญิงมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

4. ข้าราชการครูในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ที่มีอายุต่ำกว่าสามสิบเอ็ดปี อายุสามสิบเอ็ดปีถึงสี่สิบปี และอายุสี่สิบเอ็ดปีขึ้นไป มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
5. ข้าราชการครูในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ที่มีประสบการณ์ต่ำกว่าห้าปี กับประสบการณ์ห้าปีขึ้นไป มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
6. ข้าราชการครูในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ที่มีวุฒิปริญญาตรี กับวุฒิสสูงกว่าปริญญาตรี มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
7. ข้าราชการครูในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดที่ตั้งโรงเรียน กับภูมิลำเนาออกจังหวัดที่ตั้งโรงเรียน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (survey research) มุ่งศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ตามแนวทฤษฎีสองปัจจัย (two factor theory) ของเฮอรัชเบิร์ก โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2543 จำนวน 356 คน จาก 12 โรงเรียนทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็นข้าราชการที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียน 2 ประเภท ดังนี้

1.1 ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ที่บริหารจัดการในระบบประจำประเภทเดียวทั่วประเทศ จำนวน 10 โรงเรียน มีข้าราชการครูทั้งหมด 283 คน ศึกษาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยการแบ่งชั้น (stratified random sampling) และสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 147 คน

1.2 ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ที่บริหารจัดการแบบสองระบบทั่วประเทศ จำนวน 2 โรงเรียน มีข้าราชการครูทั้งหมด 73 คน ผู้วิจัยนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามตามข้อ 1.1 และ 1.2 รวมกันได้จำนวนทั้งสิ้น 220 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ

2.1.1 การบริหารจัดการ โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย แยกเป็นสองกลุ่ม

2.1.1.1 บริหารจัดการระบบประจำประเภทเดียว

2.1.1.2 บริหารจัดการแบบสองระบบ

2.1.2 ตำแหน่งหน้าที่ แยกเป็นสองกลุ่ม

2.1.2.1 สายบริหาร

2.1.2.2 สายครูปฏิบัติการ

2.1.3 เพศ แยกเป็นสองกลุ่ม

2.1.3.1 เพศชาย

2.1.3.2 เพศหญิง

2.1.4 อายุ แยกเป็นสามกลุ่ม

2.1.4.1 ต่ำกว่าสามสิบเอ็ดปี

2.1.4.2 สามสิบเอ็ดถึงสี่สิบปี

2.1.4.3 สี่สิบเอ็ดปีขึ้นไป

2.1.5 ประสบการณ์ แยกเป็นสองกลุ่ม

2.1.5.1 ต่ำกว่าห้าปี

2.1.5.2 ห้าปีขึ้นไป

2.1.6 วุฒิการศึกษา แยกเป็นสองกลุ่ม

2.1.6.1 ปริญญาตรี

2.1.6.2 สูงกว่าปริญญาตรี

2.1.7 ภูมิภาค แยกเป็นสองกลุ่ม

2.1.7.1 ข้าราชการครูที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดที่เป็นที่ตั้งโรงเรียน

2.1.7.2 ข้าราชการครูที่มีภูมิลำเนาออกจังหวัดที่ตั้งโรงเรียน

2.2 ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ใน

ด้านต่อไปนี้

2.2.1 ความสำเร็จของงาน

2.2.2 การยอมรับนับถือ

2.2.3 ลักษณะของงาน

2.2.4 ความรับผิดชอบ

2.2.5 ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

2.2.6 เงินเดือนและค่าตอบแทน

2.2.7 นโยบายและการบริหาร

2.2.8 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา

2.2.9 สภาพแวดล้อมในการทำงาน

2.2.10 การปกครองบังคับบัญชา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงเรียน หมายถึง การที่ข้าราชการครูรู้สึกมีความสุขที่ได้รับการตอบสนองความต้องการที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้การปฏิบัติงานในโรงเรียน เกิดกำลังใจและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจนี้เป็นไปตามทฤษฎีสองปัจจัยของ เฟรดเดอริก เฮอร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg) คือ ปัจจัยกระตุ้น และปัจจัยค้ำจุน ตามองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1.1 ความสำเร็จของงาน (achievement) หมายถึง การที่ข้าราชการครูสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายบรรลุนโยบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ หรือสามารถแก้ไขปัญหาในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ

1.2 การยอมรับนับถือ (recognition) หมายถึง การที่ข้าราชการครูได้รับการยกย่องชมเชย การแสดงความยินดี การได้รับความไว้วางใจ การได้รับความเชื่อถือ และการได้รับการสนับสนุนหรือให้กำลังใจในการปฏิบัติงานจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาเมื่อการปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ

1.3 ลักษณะของงาน (the work it self) หมายถึง งานที่ข้าราชการครูได้รับการมอบหมายให้ทำตรงกับความรู้ความสามารถ น่าสนใจท้าทายให้อยากทำ มีความยากง่ายเป็นลักษณะงานที่สามารถทำตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ โดยไม่เกิดความเบื่อหน่าย รูปแบบของงานที่โรงเรียนกำหนดให้เป็นหน้าที่ของตำแหน่งรับผิดชอบ

1.4 ความรับผิดชอบ (responsibility) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้ดำรงตำแหน่งได้รับมอบหมายและจะต้องปฏิบัติให้บังเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ

1.5 ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (advancement) หมายถึง การมีโอกาส

เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น รวมทั้งมีโอกาสเข้ารับการอบรมดูงาน และศึกษาต่อให้ได้รับ

วุฒิการศึกษาสูงขึ้น หรือเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนเอง

1.6 เงินเดือน (salary) หมายถึง เงินค่าจ้างที่ข้าราชการครูได้รับประจำเดือน รวมทั้งเงินตอบแทนคุณแลนักเรียนประจำหอพัก และเงินสวัสดิการที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ ค่ารักษาพยาบาล ตลอดจนเงินสวัสดิการประเภทต่าง ๆ

1.7 นโยบายและการบริหาร (policy and administration) หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยผู้ปฏิบัติมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน และการกระจายงานให้รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน มีวิธีการดำเนินงานที่บุคลากรทุกฝ่ายมีความเข้าใจและยึดหลักการบริหารงานที่ถูกต้องมีเหตุผล

1.8 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา (interpersonal relation : peers: superiors) หมายถึง ความสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนครูในโรงเรียนและผู้บังคับบัญชา เพื่อให้เกิดความพอใจทั้งสองฝ่าย

1.9 สภาพแวดล้อมในการทำงาน (working conditions) หมายถึง บริเวณของโรงเรียน อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องพักครู ฯลฯ เป็นสภาพที่เอื้ออำนวยต่อความสะดวกสบาย และความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

1.10 การปกครองบังคับบัญชา (supervision) หมายถึง ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการใช้ศาสตร์และศิลป์ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือร่วมใจในอันที่จะให้การปฏิบัติงานบังเกิดผลตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ระบบการบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารจัดการโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 การบริหารจัดการแบบประจำประเภทเดียว คือ นักเรียนอยู่ประจำทั้งหมด

2.2 การบริหารจัดการแบบสองระบบ คือ นักเรียนอยู่ประจำ และไป-กลับ

3. ข้าราชการครู หมายถึง บุคคลที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูให้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ทั่วประเทศ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.1 สายผู้บริหาร หมายถึง ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร หรือ ข้าราชการครูที่ทำหน้าที่ในฐานะผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน

3.2 สายครูปฏิบัติการ หมายถึง ครูผู้สอนประจำหมวดวิชาต่างๆ ครูการเงิน ครูพัสดุ ครูแนะแนวการศึกษา และครูบรรณรักษ์ห้องสมุด

4. วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของข้าราชการครู

5. ประสพการณ์ หมายถึง ระยะเวลาการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในโรงเรียน

จุฬาราชวิทยาลัย

6. ภูมิถำนา หมายถึง ถิ่นที่เกิดของข้าราชการครู

ประโยชน์ของการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของข้าราชการครูในโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย
2. ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางประกอบการพิจารณาวางแผนพัฒนาโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย ให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้
  - 2.1 ระดับโรงเรียน ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียนในการพิจารณำไปใช้ปรับปรุงการทำงานเพื่อสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
  - 2.2 ระดับกรม เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารระดับสูงในกรมสามัญศึกษา สามารถนำไปใช้ในการวางแผนการบริหารงานโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงส่งเสริมด้านปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูต่อไป